

ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

ВІДДІЛ НАУКОВОГО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТИ

Цифрові засоби цивільного захисту в умовах воєнного стану

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

1

Укладач:

Юлія КРАВЧЕНКО,

*молодший науковий співробітник відділу
наукового інформаційно-аналітичного
супроводу освіти ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ*

Київ, 2024

¹ Джерело зображення <https://licey13.kowelrada.gov.ua/cyvilnyi-zahyst/>

ЗМІСТ

Передмова	3
ОНЛАЙН-КУРСИ	4
ПОСІБНИКИ	7
ОНЛАЙН-МАТЕРІАЛИ	9

ПЕРЕДМОВА

2

3

Цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період⁴.

Питання цивільного захисту населення є надзвичайно важливим, особливо в період воєнного стану.

Пропонуємо інформаційно-аналітичний огляд цифрових засобів цивільного захисту в умовах воєнного стану: онлайн-курси, посібники, онлайн-матеріали. Подано рекомендації, практичні поради, чіткий порядок дій у надзвичайних ситуаціях: куди йти під час повітряної тривоги, що робити, виявивши міну, як вижити під обстрілами, як реагувати на хімічну або радіаційну загрозу, як надавати домедичну допомогу потерпілим тощо.

² Джерело: https://radiotrek.rv.ua/news/socialna-dopomoga-pensiyi-ta-minimalna-zarplata-shcho-chekaie-ukrayinciv-u-2023-roci_301021.html

³ Джерело: <https://dev.ua/news/zastosunok-povitriana-tryvoha-teper-na-windows>

⁴ Джерело: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/732>

ОНЛАЙН-КУРСИ

1.

Цивільна оборона та захист у надзвичайних ситуаціях

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+CIVIL101+2022_T3

Мета курсу – сформувати у слухачів готовність до надзвичайних ситуацій у період воєнного стану через вміння розпізнавати небезпеки, оцінювати ризики та вживати відповідних заходів, щоб захистити себе та інших у разі виникнення таких ситуацій.

Напрямок навчання – професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників щодо створення безпечного освітнього середовища та здійснення безпечної професійної діяльності.

Автори курсу надають найактуальніші знання, синтезуючи власний професійний досвід. Серед розробників курсу – інструктори з особистої безпеки, із тактичної медицини та професійні військовослужбовці. Під час навчання на курсі:

- дізнаєтеся, чим відрізняється надзвичайна ситуація від надзвичайного стану;
- розрізнятимете кризу і кризовий стан;
- умітимете розробляти чіткий порядок дій для певної ситуації: куди йти під час повітряної тривоги, що робити, виявивши міну, як вижити під обстрілами, як реагувати на хімічну або радіаційну загрозу, коли повертатися на деокуповану територію;
- отримаєте багато порад: що враховувати, формуючи продовольчі запаси, як готувати укриття, як надавати домедичну допомогу потерпілим;
- як убезпечити себе та дітей від загрози в мережі Інтернет.

2.

Цивільна оборона та захист у надзвичайних ситуаціях

<https://education.profitteh.kiev.ua/course/view.php?id=77>

Мета курсу – надати загальну інформацію з питань цивільного захисту, порядку дій у надзвичайних ситуаціях, зорієнтувати у відповідній нормативно-правовій базі, допомогти швидко знайти при необхідності потрібний документ та місце в цьому документі, а також надати відповідні методичні та довідкові матеріали.

Пропонується доступний та наочний матеріал у вигляді лекцій, проміжні (навчальні) тести по кожній темі курсу та підсумковий тест щодо засвоєння отриманих знань.

3.	<p>Цивільна безпека та підготовка до надзвичайних ситуацій https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:eef+EEF-028+sept2022/about</p>
	<p>Онлайн-курс «Цивільна безпека та підготовка до надзвичайних ситуацій» розроблений у співпраці з Державною службою України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) для учнів 5–9 класів.</p> <p>Він має на меті надати теоретичні знання з основ цивільного захисту та практичні навички реагування на надзвичайні ситуації.</p> <p>Однак цей курс – нестандартний. Він поєднує елементи комп'ютерної гри Minecraft із навчальним матеріалом. Такий формат цікавіший для слухачів і сприяє легшому засвоєнню інформації.</p> <p>Структура курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вступ – Що таке надзвичайна ситуація? – Вибухонебезпечні предмети – Сезонні небезпеки на водоймах – Сезонні небезпеки в горах – Пожежі – Укриття – Побутові надзвичайні ситуації – Обвал будівель – Радіаційний, біологічний, хімічний захист.
4.	<p>Основи цивільного захисту в освітніх закладах. Формування в учнів відваги, мужності, спритності https://iteacher.com.ua/training/osnovi-civilnogo-zahistu-v-osvitnih-3010</p>
	<p>Мета курсу – ознайомити педагогів з інструментами практичної перевірки учнів грамотно та чітко діяти під час виникнення надзвичайних ситуацій, уміти убезпечити своє життя і здоров'я.</p> <p>Зміст курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – практична перевірка учнів здатності грамотно та чітко діяти під час виникнення надзвичайних ситуацій, уміти убезпечити своє життя і здоров'я; – виховання впевненості в ефективності заходів, які проводяться цивільною обороною; – формування в учнів морально-психологічних якостей: відваги, мужності, спритності. <p>Цільова аудиторія: навчальний курс розроблений для адміністрації закладів освіти, вчителів, спеціалістів психологічної служби, батьків та учнів.</p>

5.	<p>Пізнавальний онлайн-курс про РХБЯ-загрози: радіаційну, хімічну, біологічну та ядерну. А також окрема лекція про ворожий інфотерор і вплив пропаганди</p> <p>https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:EEF+EEF-035+Feb2023/about</p>
	<p>Для українців знання про РХБЯ-загрози сьогодні стали як ніколи актуальними та цінними. Всім, хто проживає в Україні під час війни, необхідно знати про можливу небезпеку та бути готовими до будь-якого розвитку подій.</p> <p>Онлайн-курс складається з вступного відео та 5 лекцій, що присвячені 5 різним видам загроз. Лекції від кандидата хімічних наук Гліба Репіча та засновниці ініціативи з інфогієни «Як не стати овочем» Оксани Мороз тривають від 10 до 20 хвилин.</p> <p>Короткі, інформативні та дуже корисні уроки розкажуть:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Все про радіаційну загрозу та що робити в разі аварії на ядерному об'єкті. – Якою буває хімічна зброя, як розпізнати таку атаку та убезпечити себе. – В чому особливість та головна небезпека біологічної зброї та як захиститися від неї. – Що робити при ядерній атаці, як вберегти своє життя і здоров'я та якою буває ядерна зброя. – Яким чином працює пропаганда та як захистити себе від ворожих інформаційних операцій.
6.	<p>Перша домедична допомога в умовах війни</p> <p>https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+FAW+2022_T2</p>
	<p>Онлайн-курс буде цікавий усім, хто прагне отримати базові навички надання першої домедичної допомоги в умовах війни.</p> <p>На цьому курсі ви:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дізнаєтеся про алгоритм MARCHE та його складові, факти про кров, ознаки кровотечі та кровоспинні засоби, джгути та важливі принципи роботи з ними, основи зовнішнього масажу серця та методи зупинки немасивних кровотеч, дії для зігрівання потерпілого та опіках трьох ступенів, а також загальну хронологію надання допомоги; – навчитесь зупиняти кровотечу методом накладання джгута (турнікету), тампонади та створювати джгути з підручних матеріалів, оцінювати свідомість постраждалого та звільняти дихальні шляхи, здійснювати зовнішній масаж серця, проводити огляд постраждалого та викликати швидку.

ПОСІБНИКИ

7.

Особливості цивільного захисту в умовах воєнного конфлікту

https://nuczu.edu.ua/images/myfolder/23.11.23ku/136_2023_CEMEC_libro_A5.pdf

У колективній монографії зібрано унікальний досвід рятувальників України з організації цивільного захисту населення в умовах воєнних дій. Весь представлений матеріал є результатом збору, обробки та аналізу реальних практичних дій різних рятувальних служб та співробітників університету у зоні воєнних дій. Проаналізовано недоліки та надано рекомендації щодо покращення організації роботи у деяких напрямках. Представлена монографія призначена для широкого поля фахівців цивільного захисту всіх країн світу, які прагнуть безпеки своїх співвітчизників. У монографії висвітлено наступні питання:

- реагування на надзвичайні ситуації в умовах уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану;
- особливості організації пожежогасіння об'єктів критичної інфраструктури у зоні воєнного конфлікту;
- особливості організації радіаційного, хімічного, біологічного захисту у зоні воєнного конфлікту;
- правила вибухозахисту для рятувальників та цивільних осіб у зоні ведення бойових дій;
- функціонування системи цивільного захисту за умов блекауту;
- організація логістики підрозділів у зоні воєнного конфлікту;
- підготовка та співробітництво з волонтерами в умовах воєнних дій;
- психологічна допомога цивільному населенню після обстрілу в умовах воєнних дій.

8.

Виживання в умовах надзвичайних ситуацій

<https://nmc.dsns.gov.ua/upload/1/3/9/5/6/line-biblioteka-vizivannia-v-umovax-ns.pdf>

У практичному посібнику розкриті характеристики надзвичайних ситуацій та їхні негативні наслідки на життєдіяльність населення, оповіщення та інформування про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, захисні споруди цивільного захисту, їх призначення та облаштування, характеристика засобів захисту в умовах надзвичайних ситуацій, правила виживання в умовах надзвичайних ситуацій.

Практичний посібник адаптовано до змісту навчання щодо підвищення кваліфікації державних службовців, керівників державних підприємств, установ та організацій Державної служби України з

	<p>надзвичайних ситуацій. Водночас він може бути корисним викладачам та слухачам інших вищих навчальних закладів, керівному складу центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, науковцям, аналітикам, усім, хто вивчає аспекти цивільного захисту.</p>
9.	<p>Організація цивільного захисту, забезпечення освітнього процесу з питань безпеки життєдіяльності та створення безпечних умов для проведення навчання в закладах освіти</p> <p>https://nmc.dsns.gov.ua/upload/3/8/1/8/6/metodicnii-posibnik.pdf</p>
	<p>Методичний посібник створено з метою надання практичної допомоги керівникам та посадовим особам в організації цивільного захисту в освітніх закладах.</p> <p>Посібник містить нормативно-правове забезпечення з питань цивільного захисту та пожежної безпеки, перелік і зразки розпорядчих та плануючих документів з питань цивільного захисту, фундаментальні основи організації основних заходів щодо захисту персоналу та учнів від надзвичайних ситуацій та створення безпечних умов перебування учасників освітнього процесу у закладах освіти.</p> <p>Надані рекомендації освітянам щодо створення, оснащення та методичного забезпечення функціонування класів безпеки в закладах освіти та алгоритми проведення уроків мінної безпеки з дітьми різних вікових груп.</p>
10.	<p>Посібник для вчителів з мінної безпеки</p> <p>https://rozvytok-osvity.te.ua/posibnyk-dlya-vchyteliv-z-minnoyi-bezpek/</p>
	<p>Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй ЮНІСЕФ в рамках проекту популяризації теми мінної просвіти за підтримки Міністерства освіти і науки України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, ДСНС України та Національної поліції України розроблено посібник для освітян «Як розповідати школярам про мінну безпеку».</p> <p>Завдяки цьому посібнику вчителі мають змогу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – зрозуміти базові принципи мінної безпеки; – отримати чіткі рекомендації щодо проведення уроків із мінної безпеки для школярів 1-4 та 5-11 класів; – дізнатися, як пояснювати сенситивну інформацію дітям різного віку без шкоди їхньому психічному здоров'ю.

ОНЛАЙН-МАТЕРІАЛИ

11.	<p>Алгоритм дій при сигналі «Повітряна тривога» https://mon.gov.ua/storage/app/media/mobilizaciyna-robota/2022/04/15/Alh.diy-Povitryana.tryvoha.07.06.2023.pdf</p>
	<p>Описано алгоритм дій при сигналі «Повітряна тривога».</p> <p>Надано поради щодо встановлення та користування застосунками «Повітряна тривога» та «Київ цифровий»; що потрібно робити, якщо почули сигнал оповіщення (сирени), перебуваючи на робочому місці та вдома.</p> <p>Опубліковано перелік офіційних державних каналів для отримання достовірної інформації (Офіс Президента України https://www.facebook.com/president.gov.ua, Генеральний штаб Збройних сил України https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua тощо).</p>
12.	<p>Як поводитися під час обстрілів https://www.zoda.gov.ua/news/63107/yak-povoditisya-pid-chas-obstriliv.html</p>
	<p>Надано рекомендації щодо дій у разі якщо потрапили під обстріл стрілецькою зброєю, мінометний чи артилерійський обстріл. Як поводитися у випадку атаки дрона-камікадзе.</p>
13.	<p>Обережно! Вибухонебезпечні предмети та речовини! http://dnz307.edu.kh.ua/bezpeka_zhittya_i_zdorovya_vihovanciv/pravila_bezpechnoi_pove_dinki_z_vibuhonebezpechnimi_predmetami_i_rechovinami/</p>
	<p>Описано, що належить до вибухонебезпечних предметів та дії дорослих та дітей під час їх виявлення.</p>
14.	<p>Як діяти під час атаки із застосуванням хімічної зброї https://dovidka.info/yak-diyaty-pid-chas-ataky-iz-zastosuvannyam-himichnoyi-zbroji/</p>
	<p>Запропоновано рекомендації щодо виявлення ознак застосування хімічної зброї, першочергові дії в зоні хімічного ураження, надання первинної допомоги та евакуації із зони хімічного ураження.</p>
15.	<p>Правила поведінки під час пожежі в школі, вдома, ліфті, на вулиці https://osvita-docs.com/node/178</p>
	<p>Запропоновано правила, розроблені для здобувачів освіти, дітей, з метою збереження їх життя і здоров'я під час можливої пожежі в школі, в будинку або квартирі, ліфті, в під'їзді або на вулиці.</p>

16.	<p align="center">Дії працівників школи при виявленні пожежі</p> <p align="center">https://vseosvita.ua/library/dii-pracivnikiv-skoli-pri-viavlenni-pozezi-178547.html</p>
	<p>Вказано правила поведінки при виявленні пожежі в школі.</p>
17.	<p align="center">Дії цивільного населення в умовах надзвичайних ситуацій</p> <p align="center">http://salt-ruo.edu.kh.ua/Files/downloadcenter/Дії_цивільного_населення_в_умовах_надзвичайних_ситуацій.pdf</p>
	<p>Надано навчально-методичні рекомендації керівникам територіальних методичних об'єднань вчителів предмета «Захист України» щодо дій цивільного населення в надзвичайних ситуаціях та війни.</p> <p>Запропоновано алгоритм дій населення при виникненні надзвичайних ситуацій.</p>
18.	<p align="center">Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру</p> <p align="center">https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki/diyi-naselennya-v-umovax-nadzvicainix-situacii-vojenного-karakteru</p>
	<p>Державна служба України з надзвичайних ситуацій надає такі рекомендації в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Правила поведінки в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру. – «Екстрена валіза». – Дії в разі сигналу «Повітряна тривога». – Як пережити кризу й зберегти спокій. – Як діяти при обстрілах житлових будинків. – Правила поведінки під час комендантської години. – Дії у разі зникнення українського ефірного мовлення. – Як уникнути переохолодження в умовах війни.
19.	<p align="center">Як учасникам освітнього процесу діяти у разі ядерної загрози</p> <p align="center">https://znayshov.com/News/Details/Yak_uchasnykam_osvitnoho_protseesu_diyaty_u_razi_Yadernoi_zahrozy</p>
	<p>Опрацьовано й узагальнено міжнародні рекомендації щодо дій у разі ядерної загрози та рекомендації Державної служби України з надзвичайних ситуацій.</p> <p>Як діяти в разі ядерної загрози, підготовка до можливої евакуації, безпечне харчування та побут у разі ядерного вибуху. Правила від ДСНС щодо безпечної поведінки на забруднених радіонуклідами територіях.</p>

20.	<p style="text-align: center;">Цивільний захист в закладі освіти на 2023-2024 н.р. https://vseosvita.ua/library/tsyvilnyi-zakhyst-v-zakladi-osvity-na-2023-2024-nr-710893.html</p>
	<p>Подано опис методичного матеріалу: Наказ «Про організацію і ведення цивільного захисту»; Наказ «Про організацію та проведення Дня цивільного захисту»; План проведення Дня цивільного захисту; Звіт про проведення Дня цивільного захисту; Бесіди з техніки безпеки під час воєнного стану; Пам'ятка «Дії в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру».</p>
21.	<p style="text-align: center;">Дні цивільного захисту у закладах освіти: інформаційно-методичні матеріали https://znayshov.com/News/Details/dni_tsyvilnoho_zakhystu_u_zakladakh_osvity_informatsiino_metodychni_materialy</p>
	<p>Законодавчо-нормативна база з питань цивільного захисту, інформаційні матеріали МОН (рекомендації щодо дій у разі загрози виникнення надзвичайної ситуації, рекомендації учасникам освітнього процесу у разі ядерної загрози, залізне укриття тощо), організаційно-методичні матеріали (Про затвердження Організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях на 2024–2025 роки (Лист МОН від 12.01.2024 р. №1/548-24) тощо). Презентовано плани проведення Дня цивільного захисту в закладі освіти, сценарії, активності.</p>
22.	<p style="text-align: center;">Перша домедична допомога при надзвичайній ситуації https://medicover.ua/blog/persha-domedychna-dopomoga-pry-nadzvyhajnij-sytuaciji.html</p>
	<p>Описано алгоритм дій, яких потрібно дотримуватися при наданні першої домедичної допомоги при надзвичайних ситуаціях. Що варто пам'ятати кожному? Домедична допомога при ранах і кровотечах. Домедична допомога при переломах. Прийоми та способи іммобілізації.</p>

Інформаційно-аналітичні матеріали

**ЦИФРОВІ ЗАСОБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Укладач:

Юлія КРАВЧЕНКО

молодший науковий співробітник

*відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ*

*Схвалено на засіданні відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського для оприлюднення
у рубриці «Освіта і наука в умовах війни» Віртуального читального залу освітянина
на виконання прикладного наукового дослідження
«Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти:
вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025)*

Бібліографія електронного ресурсу:

Цифрові засоби цивільного захисту в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний огляд / уклад. Ю. Кравченко. *Освіта і наука в умовах війни (онлайн-проект). Віртуальний читальний зал освітянина ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського* [офіц. сайт] Київ, 2024. 11 с.

Рекомендовано до оприлюднення
Вченою радою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
Протокол № 6 від 27 травня 2024 року
м. Київ, вул. М. Берлінського, 9/оф.31
380 (44) 467-22-14siase@dnpb.gov.ua